

Barentsz Journal

STICHTING EXPEDITIESCHIP WILLEM BARENTSZ
EDITIE 22, OKTOBER 2018

Colofon

Het Barentsz Journaal is een uitgave van de Stichting Expeditieschip Willem Barentsz (SEWB).

Het magazine verschijnt drie keer per jaar.

In bijzondere gevallen verschijnt er een speciale editie. De inhoud van dit magazine valt onder verantwoording van SEWB.

© Voor het overnemen van artikelen en foto's is toestemming nodig van SEWB.

Losse nummers € 4,95

Eindredactie: Jan de Jager

Redactie: Jan de Jager
Tiedo de Boer

Tekst en fotografie: Jan de Jager
(tenzij anders vermeld)

Vormgeving: Paul Meijeraan

Correspondentieadres:

De Leeuwerik 4
8862 LA HARLINGEN
Telefoon: (0517) 416 051 /
06-48129591

Voor reacties, adreswijzigingen,
aanmeldingen en dergelijke:
info@dewillembarentsz.nl

Het Barentsz-project op internet:

www.dewillembarentsz.nl

Hier kunt u zich ook aanmelden als
vriend of als vrijwilliger.

Facebook:

VriendenvandeWillemBarentsz

ANBI erkenning, nr.: 8221.57.846

KvK nr.: 01178808

Het is zover!!

Op 22 oktober 2010, een herfstachtige vrijdagmiddag, tilde een kraan op een leeg, verweesd terrein aan de Willemskade in Harlingen een zware eikenhouten balk op een rij zorgvuldig geposteerde houten blokken. Het was de kiel voor de reconstructie van het legendarische schip van Willem Barentsz. Met die kiellegging werd het startschot gegeven voor een ambitieus project dat jaren zou duren, een stuk nautische historie terugbracht in het oude havengebied en veel medewerkers plezier gaf. Nu, bijna op de kop af acht jaar later en na vele duizenden uren noeste arbeid, is het moment daar waarop het schip haar stek op het droge verruilt voor het zilte nat. Prinses Margriet zal op zaterdagmiddag 27 oktober rond de klok van twee uur de doop verrichten. Dan zal ook de naam van het schip (waarnaar veel studie is gedaan en die eeuwenlang met mysteriën is omgeven) worden onthuld. Aansluitend wordt het met een kraan in de Willemshaven gelaten en naar het nabijgelegen Dokje gevaren om daar verder te worden afgebouwd.

Mienskip-ús skip

'Duurde de bouw vroeger ook zo lang?'. Een vraag die vaak wordt gesteld. In de tijd van Barentsz ging zo'n schip in een maand of vier al te water maar toen werkten er dagelijks tientallen mannen aan. Bovendien werd het ook niet zo hoog opgeboeid als nu. Aanvankelijk hadden de initiatiefnemers, Gerald de Weerdt en Koos Westra, voor de totale bouw zo'n vijf jaren in gedachten. Het plan om professionele scheepsbouwers in te huren bleek niet haalbaar en zo werd een beroep gedaan op vrijwilligers. De laatsten zijn zeker van goeden wille zijn en brengen een grote dosis enthousiasme in; ze missen in veel gevallen de nodige scheepbouwkundige ervaring. Voor De Weerdt soms een hoofdpijn punt. Zijn inzet is het schip te bouwen volgens de traditionele oudhollandse (schaal) methode uit de zestiende eeuw, en die vereist een zekere kennis en ambachtelijke vaardigheid.

Voor hem betekent het naast het begeleiden van de bouw dan ook veel instrueren en voor-doen. Aan de andere kant verleende deze uit nood geboren aanpak het project een zekere charme. Niet alleen het product-schip, ook het proces werd belangrijk, wat ook blijkt uit de reacties van bezoekers: 'hulde aan de vrijwilligers die dit allemaal maar doen!' Door onder lang niet altijd makkelijke omstandigheden samen te werken aan ingewikkelde opdrachten, groeide er onder de medewerkers een gevoel van verbondenheid en ontstonden vriendschappen.

Voor velen (de meesten al redelijk op leeftijd) betekent een dag bouwen aan Barentsz tegelijk ook een dagje uit. Als er ergens sprake is van de veelgehoorde 'Mienskip': het versterken van gemeenschapsgevoel, is het wel bij dit project.. (Misschien zou in dit geval 'ús skip' passender zijn.)

Maanden gewikkeld in een rok

Al rond de jaarwisseling, nog tijdens de winterstop, werd duidelijk dat dit het jaar van de waarheid, van de tewaterlating moest worden. Een houten schip hoort niet zo lang op het droge, ook al ligt het door een overkapping redelijk afgeschermd van weersinvloeden. De lange bouwtijd heeft ertoe geleid dat het hout plaatse-lijk sterk is uitgedroogd en gekrompen waardoor naden tussen de gangen soms wijd open stonden.

Een handicap toen het onderwaterschip - als eerste gebouwd - zou worden gebreeuwd. De ongekend warme zomer waarin het ene na het andere warmterecord sneuvelde, werkte ook niet in het voordeel. Om het hout eerst weer op de gewenste vochtigheid te krijgen en de huidplan-ken te laten uitzetten, werd het onderwaterschip maandenlang in een soort plastic 'rok' gewikkeld. Daaronder lagen honderden jute zakken die conti-nu werden bevochtigd.

Breeuwen en verpennen

Nadat in de eerste maanden van het jaar het laatste deel van de romp aan bakboorzijde was dichtgetimmerd, begon het langdurige en bewerkelijke proces van afwerking. Zo op het oog gebeurde er niet veel, maar weken achtereen is met man en macht gewerkt aan het breeuwen en verankeren van de huidgangen aan de spanten - essentieel voor de vastheid en het waterdichtmaken van de romp. Voor de lastige klus van het breeuwen van het onderwaterschip - in een benepen ruimte hennepouw inkloppen, vaak ruggelings liggend op een stenige ondergrond of op dampige zakken - werden ook externe krachten aangetrokken.

Het werden de weken van de grote aantallen: honderden meters breeuwen, honderden meters kitten, duizenden pennen zetten. Het verpennen gebeurde net zoals in Barentsz' tijd: gat boren, pen inslaan, aan de binnenkant waarborgen met een wig (ark) en aan de buitenzijde met een vierhoekige pin (deutel). Pen na pen. Zelfs een Duitse toerist die op bezoek aan Harlingen gefascineerd raakte door het project, draaide enkele dagen mee. De eikenhouten pennen zijn overigens óók door vrijwilligers gemaakt, net als de arken en deutels. Naar schatting zijn er in het hele schip zo'n zesduizend pennen verwerkt.

Hoogtepunten

In de laatste maanden van de voltooiing van de bouw regen hoogtepunten zich aaneen.

Op donderdag 19 juli werd onder grote publieke belangstelling het 500 kilo zware en 5 meter lange eikenhouten roer afgehangen. De vingerlingen en roerpennen, zeg maar de onderdelen van de scharnieren waarin het roer hangt waren door bouwmeester De Weerdt vooraf zorgvuldig op de juiste afstand en in lijn gemonteerd, maar het was toch spannend of ze in elkaar zouden passen. Hout werkt ten slotte, zowel de achtersteven als het roer waren licht vervormd en tussentijds uitproberen was er niet bij. Het lukte, zij het met enig wrikken. Een huzarenstukje.

Toen het roer hing, werd er door kanonnier Nico Brink een saluutschot afgevuurd. Niet net als vroeger met kogels, maar met helmgras - van Terschelling, want daar kwam Barentsz ook vandaan. Saillant detail is dat het roer gesponsord is door Janco Barentsz. Op het roer wordt een naamplaatje bevestigd. Op deze manier blijft de naam Barentsz voor altijd verbonden aan het schip.

Geschutsluiken

Vrij onopvallend, maar niet minder belangrijk en wel heel bewerkelijk was het maken van de luiken die de geschutpoorten moeten afdichten. Bewerkelijk omdat ze de lijn van de huidgangen en bolling van de sloopromp moeten volgen. Het kostte weken werk. Vooral de luiken van de poorten in het sterk gebogen deel bij de voorsteven vroegen veel van de creativiteit en het doorzettingsvermogen van de bouwers.

Schitterend schip

Nadat de laatste pennen waren gezet en de sloopshuid waar nodig gepolijst, begon het werk dat het schip nog meer bescherming en vooral glans geeft: schilderen. Het bovenste rompdeel werd gelakt, het onderwaterschip een aantal keren behandeld met een beschermende coating en een speciale antifouling om te voorkomen dat micro-organismen, mosselen en algen zich onder het wateroppervlak vasthechten aan de romp van een schip. Meest in het oog springend is de fraaie gele bies rond het rahout (de bovenste lijst van de verschansing) die doorloopt tot aan de uitbouw van de boeg, het galjoen, dat met blauw, rood en eikenbruin een blikvanger is zoals een sloopssnuit behoort te zijn.

Scenario van de doop en de tewaterlating

De laatste weken zijn al veel materialen en rommel van het werfterrein geruimd. Twee containers zijn weggehaald en de loods en ombouw afgebroken. Los van al die beletsels, slechts ondersteund door stutpalen, staat het schip fier in volle glorie te pronken. Met het dak eraf kan eindelijk het resterende deel van de hoogoplopende punt van de achtersteven worden gebouwd; dat moet dan wel binnen enkele dagen. In feite verloopt de tewaterlating in twee etappes. Op vrijdag 26 oktober wordt het schip over de containers heen getild en op de Willemskade gezet. Delen van de kiel waarop het schip nu nog op de blokken rust, kunnen worden geschilderd. Op zaterdag 27 mei om 13.30 uur arriveert Prinses Margriet voor ontvangst bij het Entrepotgebouw. Rond 14.00 uur gaan de genodigden naar het schip waar de Prinses het zal dopen en de naam onthult. Aansluitend - maar alleen bij goed weer - wordt het schip te water gelaten. Als na een inspectie blijkt dat alles in orde is, wordt het naar het Dokje gesleept waar het naar verwachting tussen 15.00 en 15.30 uur aankomt.

Het zal een wonderlijke aanblik zijn het werfterrein na acht jaar scheepsbouwbedrijvigheid weer verlaten te zien, afgezien van enkele containers en het bezoekerscentrum. In wezen in dezelfde staat als vlak voor de kiellegging in 2010, met een rij houten blokken en verder niks.

Een kiel zal er echter nu niet meer worden gelegd, geen schip meer gebouwd. Dat is verleden tijd.

Barentsz bijzonder belicht

Opmerkelijke koppen aan de hekken van de werf tijdens Sail Harlingen. Het betrof vrijwilligers, op een opzienbarende manier in beeld gebracht door fotograaf Reiny Bourgonje. Niet zomaar portretten. Bourgonje fotografeerde de mensen als personages in een mise-en-scène van toen: als Willem Barentsz, Gerrit de Veer, Van Heemskerck enzovoort. Zij deed dat op haar eigen, bijna schilderachtige manier, in een klassieke uitstraling en een ingetogen Rembrandteske kleurstelling. Bourgonje maakte al eerder furore met opvallende portretten en deze serie – onder de titel 'Barentsz bijzonder belicht' – voegt zeker iets toe aan haar oeuvre. De reeks portretten is tot en met 28 oktober te zien in de studio van Bourgonje aan de Willemskade 27 in Leeuwarden. Ze maakt deel uit van het FryslânPhoto Festival dat van 4-28 oktober in Leeuwarden wordt gehouden en 'Wie ben ik' als thema voert.

Friese Odyssee

Het Barentszproject bleek platform voor meer kunstuitingen. Op donderdag 6 september was de werkloos even het decor voor een bijzondere muziekuitvoering. Het strijkorkest Nescio Ensemble, met de Friese zeetjalk Vrouwe Johanna een week lang op tournee langs Friese havensteden, verzorgde onder de titel Friese Odyssee twee concerten.

De virtuositeit en het enthousiasme waarmee de twaalf jeugdige muzikanten muziek van onder anderen Puccini, Brahms, Beethoven ten gehore brachten, werkte inspirerend. Daarmee slaagden ze volledig in hun missie: klassieke muziek toegankelijk maken voor een breed publiek. Het programma werd aangevuld met poëzie van dichter Syds Wiersma die uit zijn bundel *Twintig liefdes een Saudade* de gedichten Aagtje en Icarus voordroeg. Bijzonder dat twee kunsten met een historisch karakter: klassieke muziek en een zestiende-eeuws schip, elkaar troffen.

Uit het goede hout gesneden

Ook beeldend kunstenaar Jan Obbema vond in het project een bron van inspiratie. Van de getaande en zelf al scherpgesneden koppen van Willem Barentsz en Jacob van Heemskerck maakte hij schitterende houtgravures, te bezichtigen in het bezoekerscentrum.

Koop een lot, win een historisch huis in Harlingen en steun het Barentszproject

LOTNUMMER: 0001

€96 LOTERIJ
voor Expeditieschip Willem Barentsz

Hoofdprijs:
huis aan 't NOORDIJS in Harlingen

Tweede prijs:
Hyundai i10
en veel andere prijzen.

Trekking onder toezicht van notaris/kantoor Jetta Koelmā,
notaris en H.J. Hartema - Harlingen
Vergunning Nr. 12622 kansspelautoriteit van 15 mei 2018.
Stichting Expeditieschip Willem Barentsz

Loterij loopt tot 15 november!

Doe mee met de loterij. De opbrengst is voor de afbouw en exploitatie. Geef het project de wind in de zeilen, koop een lot!

Hoofdprijs is een huis in het historisch hart van Harlingen, 2e prijs een auto, daarnaast nog veel andere prijzen. Er mogen maximaal 9.999 loten worden verkocht. De winkans is hoog!

...navigeer naar:
www.loterij-harlingen.nl
en win een prijs!

In het kort programma rond de doop

Vrijdag 26 oktober: 14.00 uur

bij goed weer wordt het schip op de Willemskade naast de werf getakeld.

Zaterdag 27 oktober: 13.30 uur
14.00 uur

ontvangst HKH Prinses Margriet in Entrepotgebouw.
doop van het schip en onthulling van de naam.

Als het weer het toelaat, wordt het schip aansluitend te water gelaten en verscheept naar het Dokje.

Het bezoekerscentrum is vanaf 1 november 2018 tot 1 april 2019 gesloten.

Acht jaren bouw in vogelvlucht

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

Willem Barentsz

Onze zakelijke sponsors steunen ons, steun onze sponsors!

ABL Boomverzorging & Transport, Ede
 Allpa Marine Equipment, Nijmegen
 Annehiel Rondhoutverwerking, Hoogersmilde
 ANWB, Den Haag
 Arriva Nederland
 BDS Harlingen
 Bilderberg Landgoed Lauswolt, Beetsterzwaag
 Bodewes Shipyard, Harlingen
 Boerderijstroom.nl
 Boers Tuinhout Harlingen BV
 Boomrooierij Terpstra, Firdgum
 Bouwbedrijf Firma H van der Zee & Zn, Harlingen
 Bruinsma installatiebedrijf, Achlum
 BWV borstels & reinigingstechniek VOF, Harlingen
 CeesZijlsling techniek B.V., IJlst
 Chipmunk Consultancy, Veessen
 Cor Bos, Terschelling
 Cygnea, Schoonhoven
 Damen Shiprepair Harlingen
 De Boer & De Groot b.v., Harlingen
 De Vlas Transport B.V., Harlingen
 DeWALT B.V.
 Dick Bijlsma
 ERIKS bv, Alkmaar
 Exploitiemaatschappij De Ried bv, Harlingen
 Fam. Bouwmeester, Duitsland
 Forensisch Psychiatrisch Centrum Veldzicht, Balkbrug
 Frisia Zout BV, Harlingen
 GAMMA Harlingen
 Garage Cats, Witmarsum
 Gemeente Harlingen
 Grafisch Centrum Harlingen
 Grand Café Restaurant Zeezicht, Terschelling
 Gravin van Bylandt Stichting, Den Haag
 Haisma Scheeps & Industriebetrieven B.V., Harlingen
 Hans van der Werf, Harlingen
 Harlingenboeit.nl
 Harlinger Aardewerk- en Tegelfabriek
 Harlinger Overslag- en Veembedrijf B.V. (HOV)
 H&M Houtbewerkingsmachines, Sneek
 Heijmans Utiliteitsbouw, Drachten
 Hempenius metaalbewerking, Harlingen
 Herman Horselenberg, restaurator ant. uurwerken
 H.J. Jilderts Holding B.V., Harlingen
 Holland Hotel Restaurant Zeezicht, Harlingen
 Houtcompagnie Almenum bv, Harlingen
 Houthandel De Kleine, Heteren
 Houtverzorging club Drachten e.o.
 Houtzagerij & Houthandel De Zeewering, Zurich
 It Fryske Gea, Rijs

Jansma Wegen en Milieu B.V., Drachten
 Je Maintiendrai Fonds, Leeuwarden
 Jilderts Metaalbewerking VOF, Harlingen
 Joachim de Ruijter Fotografie, Harlingen
 JR Shipping BV, Harlingen
 Kamphuis Hoogwerkers B.V., Zutphen
 Kelfort Hybride kit - Ferney Group BV, Heerhugowaard
 Kieftenburg Boomsma B.V., Pingjum
 KTF Harlingen BV
 Kuipers Woudsend B.V.
 Kunstenaarssociëteit 'Het Zilt', Harlingen
 Langhout Heftrucks, Franeker
 Lions Club Tsjerk Hiddes, Harlingen
 Makelaardij Stegenga B.V., Harlingen
 Mannen van Staal, Leeuwarden
 MarineDiscounter.nl, Harlingen
 MDC (Maritieme Designs Company), Oosterbierum
 Meer dan Media, Harlingen
 Metabo Nederland BV, Breukelen
 Nesta Shipping B.V., Harlingen
 Nuon, Leeuwarden
 Oosterhof Holman BV, Harlingen
 P.K. Koopmans Lakfabrieken B.V., Marrum
 Project Delta Group
 Provincie Fryslân
 Rabobank NW Friesland
 Reiny Bourgonje Fotografie, Heerenveen
 Sail-Point webmagazine voor kl. Scheepvaart
 Salomé Advocatuur, Bilthoven
 Scheepswinkel van Meer, Harlingen
 Smeding Groenten en Fruit, St. Annaparochie
 Sociëteit Zeeburg, Harlingen
 Staatsbosbeheer (diverse regio's)
 Steemar marine service, Harlingen
 Stichting Maritiem Centrum, Doorn
 Tehado Engineering B.V., Drachten
 Ten Bulte Rondhout, Winterswijk
 Terp 10 Communicatie, Oosterbierum
 Touwfabriek Langman BV, Nijkerk
 Van den Herik, Sliedrecht
 Van der Wal v.o.f. boomrooierij, Quatrebras
 Van Smeden Harlingen B.V.
 Ventura Systems BV, Bolsward
 Vermilion Energy Netherlands B.V., Harlingen
 Visser A.T.R B.V., Harlingen
 Visser Special Metal Products, Harlingen
 Wateler a.t.b. B.V., Minnertsgra
 Wierda Scheepsreparatie B.V., Harlingen
 Windpowercentre BV, Harlingen
 Zuidema Kraanbedrijf BV, Harlingenchten

